

УДК 374.091

DOI: 10.32820/2074-8922-2019-65-192-199

ПІСЛЯДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

©Салієнко О.О.

Національна академія Національної гвардії України

Інформація про автора

Салієнко Олена Олександрівна: OCRCD: 0000-0002-3531-9455 Alenkasaliyenko@gmail.com; кандидат наук із державного управління, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України; вул. Молочна 4, м. Харків, 61001, Україна.

У роботі проведено ретроспективний аналіз розвитку післядипломної освіти в пострадянському просторі. Для розбору використано аналітико-описовий метод вивчення й узагальнення теорії та досвіду навчання у вищих навчальних закладах, критичний аналіз наукової літератури з педагогіки та методики навчання за темою дослідження. У роботі проведено ретроспективний аналіз розвитку післядипломної освіти в пострадянському просторі, зокрема в таких країнах, як: Україна, Республіка Молдова, Республіка Білорусь, Республіка Казахстан та Латвія.

Серед пострадянських країн вартим уваги у цій галузі є досвід держав південно-кавказького регіону, зокрема Грузії. Однією з сучасних новацій системи освіти Грузії стало проведення обов'язкової переатестації педагогів (раз на сім років). Освіта впродовж життя позиціонується як дієвий інструмент формування висококваліфікованих кадрів, які в час динамічних змін відповідатимуть вимогам суспільства та ринку праці. На сучасному етапі модернізації педагогічної освіти країни цього регіону приділяють особливу увагу освіті вчителів упродовж всього життя. Свідченням цього є не тільки переатестація, а й відвідування вчителями семінарів та конференцій, дистанційна освіта в педагогічних університетах, короткотермінові курси підвищення кваліфікації та перекваліфікації в закладах перепідготовки та післядипломної педагогічної освіти, дослідницька робота, аспірантура і докторантура, професійні об'єднання вчителів.

Також визначено періоди становлення та розвитку системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів закладів освіти в Україні з 1900 року до сьогодні. Основна увага приділена історичному періоду (1917–1941 роки), далі розкрито часи застою та перебудови (1945–1990 роки), також зроблено аналіз післядипломної педагогічної освіти перших років незалежної України. В сучасних умовах глобалізації та інтеграції суспільства був зроблений вагомий внесок щодо нормативно-правового забезпечення системи післядипломного навчання. До такої нормативно-правової бази системи післядипломної педагогічної освіти ми відносимо: Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»), «Національна доктрина розвитку освіти», «Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006–2020 роки та інші правові документи.

Розкрито форми, зміст, тривалість та частоту курсів підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів у кожному періоді. Охарактеризовано особливості організації, моделі, форми, напрями, тривалість та зміст програм післядипломної педагогічної освіти в пострадянських країнах. Зміст післядипломної педагогічної освіти реалізується через розвиток самостійної та науково-дослідницької роботи педагога; активні та інтерактивні методи навчання; курси підвищення кваліфікації, методичні семінари, конференції, групові та індивідуальні форми роботи.

Ключові слова: педагогічна освіта, післядипломна освіта, пострадянські країни, підвищення кваліфікації.

Салиенко Е.А. «Последипломное педагогическое образование в странах постсоветского пространства»

В работе проведен ретроспективный анализ развития последипломного образования в постсоветском пространстве. Для разбора использовано аналитико-описательный метод изучения и обобщения теории и опыта обучения в высших учебных заведениях, критический анализ научной литературы по педагогике и методике обучения по теме исследования. В работе проведен ретроспективный анализ развития последипломного образования в постсоветском пространстве, в таких постсоветских странах: Украина, Республика Молдова, Республика Беларусь, Республика Казахстан и Латвия.

Среди постсоветских стран заслуживающим внимания в этой области является опыт государств юго-Кавказского региона, в частности Грузии. Одной из современных новаций системы образования Грузии стало проведение обязательной перееаттестации педагогов (раз в семь лет). Образование в течение жизни позиционируется как действенный инструмент формирования высококвалифицированных кадров, которые в настоящее время динамических изменений отвечают требованиям общества и рынка труда. На современном этапе модернизации педагогического образования страны этого региона уделяют особое внимание образованию учителей на протяжении всей жизни. Свидетельством этого является не только перееаттестация, но и посещение учителями семинаров и конференций, дистанционное образование в педагогических университетах, краткосрочные курсы повышения квалификации и переквалификации в учреждениях переподготовки и последипломного педагогического образования, исследовательская работа, аспирантура и докторантура, профессиональные объединения учителей.

Также определены периоды становления и развития системы повышения квалификации педагогических кадров учебных заведений в Украине с 1900 года по современность. Основное внимание уделено историческому периоду (1917-1941 годы), далее раскрыты времена застоя и перестройки (1945-1990 годы), также сделан анализ последипломного педагогического образования первых лет независимой Украины. В современных условиях глобализации и интеграции общества, был сделан весомый вклад по нормативно-правовому обеспечению системы последипломного обучения. К такой нормативно-правовой базе системы последипломного педагогического образования мы относим: Законы Украины «Об образовании», «О высшем образовании», Государственная национальная программа «Образование» («Украина XXI века»), Национальная доктрина развития образования, «Концепция государственной программы развития образования на 2006-2020 годы» и другие правовые документы.

Раскрыты формы, содержание, продолжительность и частота курсов повышения квалификации руководящих и педагогических кадров в каждом периоде. Охарактеризованы особенности организации, модели, формы, направления, продолжительность и содержание программ последипломного педагогического образования в постсоветских странах. Содержание последипломного педагогического образования реализуется через развитие самостоятельной и научно-исследовательской работы педагога; активные и интерактивные методы обучения; курсы повышения квалификации, методические семинары, конференции, групповые и индивидуальные формы работы.

Ключевые слова: педагогическое образование, последипломное образование, постсоветские страны, повышения квалификации.

E. Saliyenko "Postgraduate teacher education in post-Soviet countries"

The retrospective analysis of the development of postgraduate education in the post-Soviet space is conducted in the work. The analytical and descriptive method of studying and generalizing the theory and experience of teaching in higher education establishments, critical analysis of scientific literature on pedagogy and teaching methods on the topic of research are used for the analysis. The retrospective analysis of the development of postgraduate education in the post-Soviet space, in such post-Soviet countries as Ukraine, Republic of Moldova, Republic of Belarus, Republic of Kazakhstan and Latvia, is carried out in the work.

Among the post-Soviet countries, the experience of the countries of the South Caucasus region, including Georgia, is noteworthy in this area. One of the modern innovations of the Georgian education system has been the mandatory recertification of teachers (every seven years). Lifelong education is positioned as an effective tool for the formation of highly skilled personnel who, in times of dynamic changes, will meet the demands of society and the labor market. At the present stage of the modernization of pedagogical education, the countries of this region pay particular attention to teacher education throughout their lives. This is evidenced not only by recertification, but also by attending seminars and conferences by teachers, distance education at pedagogical universities, short-term advanced training and retraining courses at institutions of retraining and postgraduate education, research work, postgraduate studies, and professional associations for pedagogues.

The periods of formation and development of the system of professional development of pedagogical staff of education institutions in Ukraine from 1900 to the present are also determined. The paper mainly focuses on to the historical period (1917-1941), further reveals the times of stagnation and Perestroika (1945-1990), and the analysis of postgraduate pedagogical education in the first years of the independence of Ukraine. In the current conditions of globalization and integration of society, a significant contribution has been made to the normative and legal support of the postgraduate education system. We refer to the

following legal framework of the system of postgraduate pedagogical education: Laws of Ukraine "On Education", "On Higher Education", State National Program "Education" ("Ukraine of the 21st Century"), "National Doctrine of Educational Development", "Concept State Program for the Development of Education for 2006-2020" and other legal documents.

The forms, content, duration and frequency of advanced training courses for managerial and teaching staff in each period are revealed. The peculiarities of the organization, models, forms, directions, duration and content of postgraduate teacher training programs in post-Soviet countries are characterized. The content of the postgraduate teacher education is realized through the development of the teacher's independent and research work; active and interactive teaching methods; advanced training courses, methodological seminars, conferences, group and individual forms of work.

Keywords: teacher education, postgraduate education, post-Soviet countries, advanced training.

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Розпад Радянського Союзу, глобальні соціально-політичні, економічні перетворення створили принципово нову ситуацію в національній освітній системі пострадянських країн. Одразу виникла проблема впровадження реформи в галузі науки та, як наслідок, відбулися зміни в освітньому процесі пострадянських країн. Керівництво пострадянських держав обрало шлях створення суверенної системи освіти, яка повинна бути інтегрована у світовий освітній простір, зокрема післядипломна освіта. Таким чином, хоча реформування післядипломної освіти у країнах пострадянського простору загалом має багато спільних ознак, умови і терміни його проведення істотно різняться.

Одним із головних завдань для всіх країн пострадянського простору є підвищення кваліфікації спеціалістів. Особливо це стосується педагогічних спеціальностей, які потребують продовження навчання протягом усієї професійної діяльності. Після завершення навчання у вищому педагогічному навчальному закладі, педагог озброєний тією інформацією, тими методами викладання, що були актуальні на момент його навчання та використовувались на практиці на той момент. Однак уже декілька років ці знання стають неактуальними, їх недостатньо для підтримки професійних компетентностей викладача. Це відбувається внаслідок процесів глобалізації, що виражається через процеси посилення інтеграції освіти, створення єдиного європейського стандарту, освітнього утвердження в ньому спільної системи освітніх цінностей і освітніх пріоритетів. Саме тому ми розглядаємо післядипломну педагогічну освіту як навчальний процес створення інтегрованого міждисциплінарного бачення професійних навичок, що базується на отриманні сучасної інформації, знань та умінь, які необхідні в практичній освітній діяльності кожного педагога.

Постановка завдання. Поглиблене вивчення педагогічної освіти є саме тією проблемою, що була та й буде актуальною в будь-який час. Немає сумніву, що, реагуючи на розвиток суспільства, пристосовуючись до його потреб, змінюється й рівень освітнього процесу, форми та методи навчання.

Саме тому дослідження проблеми розвитку післядипломної педагогічної освіти в пострадянському просторі дасть нам можливість знаходити вдалі способи вирішення наявних проблем безперервної сучасної педагогічної освіти.

Мета статті. Метою статті є порівняльно-аналітичний огляд особливостей становлення педагогічної післядипломної освіти в країнах пострадянського простору.

У роботі проведено ретроспективний аналіз розвитку післядипломної освіти в пострадянському просторі. Для розбору використано аналітико-описовий метод вивчення й узагальнення теорії та досвіду навчання у вищих навчальних закладах, критичний аналіз наукової літератури з педагогіки та методики навчання за темою дослідження.

Виклад основного матеріалу. Післядипломна педагогічна освіта в колишньому Радянському Союзі розпочиналася на початку ХХ ст. Учений А. Кузьмінський, пишучи про цей період, зводив його значення до «усвідомлення необхідності й важливості психолого-педагогічної підготовки вчителів; поєднання широкої науково-теоретичної підготовки у вузах із післядипломною освітою; зв'язок післядипломної педагогічної освіти з практикою роботи навчальних закладів; практична спрямованість післядипломної педагогічної освіти» [1, с. 9].

За часів існування земських губерній України проводились з'їзди педагогів у кожній губернії та курси для підвищення кваліфікації для народних учителів. Зазвичай кількість

таких з'їздів, їхнє матеріальне та технічне оснащення, фінансове забезпечення, методика викладання програм, самий зміст програм, кількісний склад присутніх слухачів на курсах могли істотно відрізнятись у кожній із п'яти губерній. Це обумовлювалось соціально-політичними подіями, а також залежало від керівників земських установ.

Історичний період (1917–1941 роки) відмічається поваленням самодержавства в Росії, а отже, виникає потреба в патріотичних, професійно підготовлених педагогічних кадрах із високим рівнем національної свідомості. Основна роль педагогічної післядипломної освіти була покладена на Інститути вдосконалення вчителів, що були створенні в кожній області. Основним завданням таких Інститутів було надання педагогам необхідної освіти і спеціальних знань з окремих предметів. Основною формою навчання було заочна.

Час застою та перебудови (1945–1990 роки) характеризується зростанням ролі підвищення кваліфікації педагогів. Післявоєнний період визначається пошуком професійних педагогів з метою забезпечення шкіл, підвищенням професійної кваліфікації учителів. Основною формою післядипломного навчання залишається заочна. Продовжують розвиватися інші форми післядипломної педагогічної освіти: це різноманітні курси, семінари, практикуми, лекції-консультації, наукові конференції тощо.

Досить вагомим внеском цього історичного періоду у становленні педагогічної післядипломної освіти є створення головного науково-методичного центру Міністерства освіти УРСР із питань післядипломної освіти, це Центральний інститут вдосконалення вчителів. Також саме в той період було введено обов'язкове проходження кожним педагогічним працівником курсів підвищення кваліфікації кожні п'ять років.

Перші роки незалежності України вирізняються створенням багаторівневої системи післядипломної педагогічної освіти. Ця система характеризується децентралізованою формою організації і керівництва післядипломної педагогічної освіти в регіонах, областях, містах (районах), школах, врахуванням вимог та потреб педагогічних кадрів.

В сучасних умовах глобалізації та інтеграції суспільства був зроблений вагомий внесок щодо нормативно-правового забезпечення системи післядипломного

навчання. До такої нормативно-правової бази системи післядипломної педагогічної освіти ми відносимо: Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), «Національна доктрина розвитку освіти», «Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006-2020 роки та інші правові документи.

Згідно із Законом України «Про освіту» (стаття 47), післядипломна освіта розглядається, як спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення й оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду у формах спеціалізації, стажування, клінічної ординатури, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів [2]. Також Закон України «Про вищу освіту» визначає, що післядипломна освіта створює умови для безперервності та наступності освіти, і надає тлумачення її окремих складових компонентів [3].

Прийняття Концепції Державної програми розвитку освіти на 2006-2020 роки сприяло активним крокам України до Євроінтеграції. Ця концепція визначила два основних напрями розвитку освіти: перший – це високоякісна освіта на всіх рівнях, прозорість, що визначається як головний принцип освіти, швидкі зміни та реагування на соціально-політичні, економічні процеси в суспільстві; другим важливим напрямком визначається створення якісної та ефективної системи післядипломної освіти, постійне вдосконалення та атестація педагогічних кадрів.

Також необхідно відзначити міжнародне співробітництво в галузі освіти, що знайшло відображення в Середньостроковій стратегії ЮНЕСКО на 2014- 2021 рр. [4].

Основною стратегічною метою цього міжнародного документа є підвищення якості освіти, вирішення проблеми достатньої кількості кваліфікованих педагогічних кадрів, підвищення якісного рівня їх навчання та моніторинг його результатів із метою отримання даних щодо того, як здійснюється це навчання і яке значення воно має для вдосконалення навчальних програм та освіти взагалі.

Таким чином, післядипломна педагогічна освіта в Україні пострадянського простору зазнала істотних змін. До таких змін ми відносимо: запровадження кредитно-модульної системи; врахування проблем і труднощів

відповідної категорії слухачів та допомога в їх осмисленні на фундаменті сучасних наукових знань; спрямованість форм і методів курсової підготовки на прийняття педагогічних або управлінських рішень; варіативність підходів до побудови структури відомих форм навчального процесу; проблемно-пошукова спрямованість навчального процесу; варіативність змісту та форм курсової підготовки як шлях оптимального врахування потреб педагогів та реалізації принципу свободи вибору; постійне вивчення результативності курсової підготовки; посилення дослідницької діяльності в процесі курсової підготовки, підняття педагогів до рівня дослідника власної педагогічної діяльності, упровадження освітніх інновацій та посилення в навчальному процесі ролі активних форм і методів навчання.

Однак наше завдання полягає у висвітленні різниці післядипломної педагогічної освіти України та інших держав на сьогодні та порівняння їх із міжнародними та європейськими моделями.

Післядипломна педагогічна освіта у Республіці Білорусь. Організатори безперервної педагогічної освіти в Республіці Білорусь вважають, що вони живуть в європейській країні, а тому педагогічна освіта повинна бути невід'ємною складовою європейської та світової науки. Підвищення кваліфікації спеціалістів із вищою освітою в Республіці Білорусь передбачає такі форми: перепідготовку, підвищення кваліфікації, стажування. Ці форми післядипломної педагогічної освіти в Республіці Білорусь здійснюють: Академія післядипломної освіти; регіональні інститути підвищення кваліфікації, їх налічується 7; інститути підвищення кваліфікації, створенні на базі навчальних закладів (їх налічується 9). Робота системи підвищення кваліфікації враховує весь комплекс змін в освіті, це інтенсифікація навчально-виховного процесу, новий зміст та форми його організації, соціокультурна і ціннісна переорієнтація освіти, оволодіння інноваційними світовими технологіями [5, с.28-29].

У зазначених установах підвищення кваліфікації навчання з педагогічними працівниками проводяться під час теоретичних, практичних, лабораторних та інших занять. Навчання охоплює: заходи з підвищення педагогічної майстерності, оволодіння методами роботи з новими освітніми технологіями та джерелами

інформації, ознайомлення з історією та досягненнями педагогіки, психології та науки за фахом. У сучасних умовах допускається скорочення тривалості навчання в рамках підвищення кваліфікації до двох тижнів, та все ширше практикується наукове стажування без відриву від навчального процесу [6, с.7-9].

Післядипломна педагогічна освіта Латвії. Після розпаду Радянського союзу та набуття незалежності державна політика Латвії була спрямована на європейський вектор розвитку, що сприяло активному впровадженню реформ у системі вищої освіти, зокрема вищої педагогічної. Створюється нова система сертифікації вчителів, яка реалізується новими навчально-методичними центрами, які займаються підготовкою та розповсюдженням навчальних матеріалів для підготовки вчителів та консультативною радою з професійної майстерності, яка створює систему навчання працюючих педагогів. Підготовка педагогічних кадрів відбувається за англосаксонським принципом, тобто для того, щоб працювати викладачем, замало отримати диплом освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр. Подальше навчання майбутній педагог проходить протягом двох років у магістратурі або в докторантурі (три роки). Також важливим фактором постійного вдосконалення системи освіти є оновлення нового покоління педагогічних кадрів, а також участь у міжнародних грандах та програмах. Отже, перед системою вищої педагогічної освіти стоїть головне завдання – це підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних, здатних до постійного навчання та швидкого реагування на вимоги ринку праці, вчителів [7].

Післядипломна педагогічна освіта в Республіці Молдова. Освіта в Республіці Молдова реалізується через використання системи професійних кредитів, що передбачає унітарне накопичення певної кількості кредитів на рівні загальної системи неперервної освіти, які будуть враховуватися не лише під час присвоєння педагогічних ступенів або при видачі сертифіката неперервної професійної освіти, а й для оцінювання вчителя на рівні навчального закладу. Координація та моніторинг неперервної освіти педагогічних та адміністративних працівників навчальних закладів здійснюється відділом атестації та вдосконалення викладацького персоналу Міністерства освіти та молоді Республіки Молдова. Врахування цієї ідеї забезпечить послідовність та взаємозв'язок між курсами підвищення кваліфікації та методичною

роботою на рівні навчального закладу. Форми післядипломної педагогічної освіти в Республіці Молдова такі: а) курси і програми з удосконалення та перекваліфікації; б) практичні та спеціалізовані стажування; в) семінари, конференції, «круглі столи», майстерні; г) курси дистанційного навчання; д) інші форми. Ця діяльність педагога завершується розробленням Портфеля освіти, який оцінюється і залишається в розпорядженні відповідної особи для подальшого використання в професійній діяльності. Професійний розвиток педагога в системі післядипломної освіти здійснюється на підставі рамкових програм, розроблених за модулями згідно з указівками Міністерства освіти і молоді, які передбачають актуалізацію знань за фахом, дидактикою предмета, психолого-педагогічних знань, із їх приєднанням до концептуального, технологічного й оцінювального оновлення освіти Республіки Молдова [8].

Серед пострадянських країн вартим уваги є досвід держав південнокавказького регіону, зокрема Грузії. Однією з сучасних новацій системи освіти Грузії стало проведення обов'язкової переатестації педагогів (раз на сім років). Програма переатестації педагогів включає такі іспити: за професійними навичками; з предмета, що викладається; а також іспит на знання комп'ютера та англійської мови. Освіта впродовж життя позиціонується як дієвий інструмент формування висококваліфікованих кадрів, які в час динамічних змін відповідатимуть вимогам суспільства та ринку праці. На сучасному етапі модернізації педагогічної освіти країни цього регіону приділяють особливу увагу освіті вчителів упродовж усього життя. Свідченням цього є не тільки переатестація, а й відвідування вчителями семінарів та конференцій, дистанційна освіта в педагогічних університетах, короткотермінові курси підвищення кваліфікації та перекваліфікації в закладах перепідготовки та післядипломної педагогічної освіти, дослідницька робота, аспірантура і докторантура, професійні об'єднання вчителів (Асоціація вчителів англійської мови в Азербайджані та Грузії), участь у програмах підвищення кваліфікації вчителів, започаткованих Світовим банком та іншими міжнародними організаціями (проект з розвитку сектора освіти – Азербайджан, проект з підвищення якості освіти – Вірменія, програми «Навчай для Грузії», «Грузинська як друга мова», «Навчай та вчися з Грузією» –

Грузія). Цікавою видається ініціатива Національного центру професійного розвитку вчителів Грузії щодо створення у великих містах Будинків учителя, які будуть проводити консультації для вчителів, допомагати їм у підготовці індивідуальних планів розвитку кар'єри, надавати приміщення для проведення тренінгів та семінарів, забезпечувати систематичне професійне спілкування колег [9].

Також хочемо зазначити, що уряд країни намагається підвищити статус професії педагога через підвищення рівня заробітної плати, при цьому впроваджується особливий вид оплати педагогічних кадрів, що безпосередньо залежить від рівня їх педагогічної активності та результатів діяльності. Запроваджуються урядові програми заохочення педагогічних працівників, премії та нагороди за результатами конкурсів на кращого педагога.

Післядипломна педагогічна освіта Казахстану. Система підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів закладів освіти в Республіці Казахстан здійснюється такими закладами: обласні, міські інститути підвищення кваліфікації педагогічних кадрів та центри підвищення кваліфікації, що існують при педагогічних інститутах. Тобто, як бачимо, система підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів реалізується на державному рівні, наприклад, Республіканський інститут підвищення кваліфікації керівних і науково-педагогічних кадрів системи освіти та обласному рівні, обласні та міські інститути та центри підвищення кваліфікації при регіональних педагогічних інститутах, що створені в містах Астана та Алмати, а також методичні кабінети, спеціалізовані центри розвитку, методичні об'єднання, кафедри та лабораторії.

Навчальний матеріал та загалом система проведення таких курсів післядипломної педагогічної освіти розробляються вищезазначеними інститутами на основі вивчення певних потреб конкретних категорій педагогічних кадрів. «Навчально-тематичні плани формуються на основі модульної технології. У зміст курсових заходів упроваджуються елементи кредитної системи навчання, програми для якої складаються на основі модульної технології з урахуванням аудиторних і позааудиторних видів занять, де близько 60% відводиться на аудиторні заняття. У програмі курсів передбачено консультації, самостійну роботу слухача, самостійну роботу слухача з викладачем. Зважаючи на особливості

регіонів, ППК планують різні за тривалістю і формами проведення курси підвищення кваліфікації. Найбільш поширені 72-годинні і 36-годинні очні курси. Водночас ППК планують курси заочної форми підвищення кваліфікації, двосесійні курси — Жамбильський ППК, трисесійні курси — Актюбинский обласний ППК, триденні госпрозрахункові курси — ППК Алматинської області. У діяльності обласних ППК реалізуються такі загальні напрями: створення умов для вільного, багатовекторного, особистісно-орієнтованого і затребуваного професійного зростання вчителя; першочергова спрямованість загального змістовного вектора підвищення кваліфікації на основні напрями модернізації освіти в рамках Державної програми розвитку освіти на 2011–2020 рр., 12-річної освіти; реалізація інтерактивності, модульності, проектності, дистантності і безперервності як факторів, що забезпечують творчий та індивідуальний підходи до підвищення кваліфікації. Відповідно до Державної програми розвитку освіти Республіки Казахстан на 2011–2020 роки визначено концептуальні та структурні підходи реформатування системи підвищення кваліфікації і створено три базові комплекси підвищення кваліфікації педагогічних працівників: 1) центри педагогічної майстерності («CenterofExcellence») при «Назарбаєв-інтелектуальних школах» з охопленням у 2012–2016 рр. 21950 вчителів вищої та першої категорії — 1-й рівень; 2) АТ «Національний центр підвищення кваліфікації педагогів» (на базі РПКСО і 16 регіональних інститутів підвищення кваліфікації) з охопленням — 78240 вчителів першої та другої категорії — 2-й, 3-й рівні; 3) центри підвищення кваліфікації вчителів при педвузах та закріплені за цими педвузами експериментальні опорні школи з охопленням — 20000 вчителів першої та другої категорії — 2-й, 3-й рівні. Головним результатом діяльності цих комплексів є забезпечення єдиного концептуального підходу до підвищення кваліфікації педагогів. Для цього, зважаючи на світовий досвід і потреби сучасної школи, визначено тематику і АОО «Назарбаєв-інтелектуальні школи», спільно з

Університетом Кембриджу розробляється зміст і методологія різнорівневих курсів із 7 модулями: нові педагогічні технології в освіті; критичне мислення; критеріальне оцінювання навчальних досягнень учнів; менеджмент в середній освіті і навчання на основі компетенцій в умовах переходу на 12-річне навчання; використання ІКТ (ICT), «e-learning» у викладанні; сучасні технології роботи з обдарованими дітьми; психолого-педагогічні особливості викладання в конкретних вікових групах школярів. У діяльності комплексів будуть закладені такі процедури, як проведення тримісячних курсів за означеними модулями, що поєднують очну підготовку (face-toface) і навчання в режимі on-line. Курси проводитимуть 60% іноземних і 40% вітчизняних викладачів. Після закінчення курсів у всіх цих комплексах учителі складатимуть кваліфікаційний іспит і отримають сертифікати з присвоєнням нового кваліфікаційного рівня — 1-го, 2-го або 3-го, які даватимуть право на отримання підвищеної зарплати від 30% до 100%. Водночас «Назарбаєв-інтелектуальні школи» будуть розгортати систему інтерактивних on-line семінарів для вчителів середніх шкіл. Унаслідок функціонування трьох комплексів сфера освіти Республіки Казахстан отримає систему підвищення кваліфікації, яка за своєю організаційною структурою, змістом і методологією відповідатиме світовій практиці» [10].

Висновки. Післядипломна педагогічна освіта у пострадянських республіках перебуває в стані розбудови та реформування. У розробці нових систем-моделей післядипломної освіти не достатньо враховано національні особливості та традиції країн пострадянського простору та використано далеко не всі можливості, однак увага приділяється самостійній діяльності педагога в напрямі самоосвіти та саморозвитку. Зміст післядипломної педагогічної освіти реалізується через розвиток самостійної та науково-дослідницької роботи педагога; активні та інтерактивні методи навчання; курси підвищення кваліфікації, методичні семінари, конференції, групові та індивідуальні форми роботи.

Список використаних джерел

1. Кузьмінський А. І. Післядипломна педагогічна освіта: теорія і практика / А. І. Кузьмінський. — Черкаси : ЧДУ, 2002. — 290 с.
2. Про освіту : Закон України № 1060-ХІІ, 23.05.1991 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1085.26.33&nobreak=1>. — Дата звернення 10.09.2019р.

3. Про вищу освіту : Закон України № 2984-ІІІ, 17.01.2002 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=411290. — Дата звернення 20.08.2019р.

4. Среднесрочная стратегия ЮНЕСКО на 2014-2021 гг. (37 С/4) [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002278/227860R.pdf>. — Дата звернення 10.09.2019р.

5. Тавгень О. И. Система повышения квалификации педагогических кадров в условиях реформирования национального образования Республики Беларусь / О. И. Тавгень // Человек и образование : академический вестник. – 2006. – № 7. – С. 28–31.

6. Развитие образования. Национальный доклад Республики Беларусь. – Минск : РИВШ БГУ, 2001. – 70 с.

7. Дьякон Д. Р. Тенденции инновационного развития высшего образования Латвии / Д. Р. Дьякон // Науковий вісник ЧДІЕУ, 2012. – № 3. – С. 148–152.

8. Непрерывное образование дидактических кадров сферы раннего воспитания: базовый курс / В. Кику, В. Гораш-Постикэ, К. Чинчлей [и др.]. – Кишинева : Imprint Star, 2010. – 102 с.

9. The Republic of Georgia. Law of Georgia on Higher Education [Electronic resource]. – Tbilisi, 2004. – 54 p. – Access mode : <http://eqe.ge/uploads/lawsregulaions/lawofgeorgiaonhighereducation.pdf>. – Дата звернення 05.09.2019р.

10. Бирка М. Ф. Неперервна освіта вчителів природничо-математичних дисциплін у країнах співдружності незалежних держав / М. Ф. Бирка // Вісник післядипломної освіти. – 2014. – Вип. 10. – С. 7–16. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/ujm/vpo_2014_10_4. – Дата звернення 01.09.2019р.

References

1. Kuzminskyi, AI 2002, *Pisliadyplomna pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*, [Postgraduate Teacher Education: Theory and Practice] Cherkaskyi derzhavnyi universytet, Cherkasy.

2. Zakon Ukrainy Pro osvitu no. 1060-XII vid 23.05.1991 roku, [On Education: Law of Ukraine No. 1060-XII, May 23, 1991] viewed 10 September 2019, <<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1085.26.33&nobreak=1>>.

3. Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu no. 2984-III vid 17.01.2002 roku, [On Higher Education: Law of

Ukraine No. 2984-III, January 17, 2002] viewed 20 August 2019, <http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=411290>.

4. Srednesrochnaja strategija JuNESKO na 2014–2021 goda (37 C/4) 2014, [UNESCO Medium-Term Strategy 2014–2021 (37 C / 4)] viewed 10 September 2019, <<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002278/227860R.pdf>>.

5. Tavgen, OI 2006, ‘Sistema povysheniya kvalifikacii pedagogicheskikh kadrov v usloviyah reformirovaniya nacional'nogo obrazovaniya Respubliki Belarus’ [The system of continuing education of teachers in the context of reforming the national education of the Republic of Belarus], *Chelovek i obrazovanie*, no. 7, pp. 28–31.

6. *Razvitie obrazovaniya. Nacionalnyj doklad Respubliki Belarus 2001*, [Education Development. National Report of the Republic of Belarus] Respublikanskij institut vysshej shkoly Belorusskogo gosudarstvennogo universiteta, Minsk.

7. Djakon, DR 2012, ‘Tendencii innovacionnogo razvitija vysshego obrazovaniya Latvii’ [Trends in the innovative development of higher education in Latvia], *Naukovyi visnyk Chernihivskoho derzhavnoho instytuta ekonomiky i upravlinnia*, no. 3, pp. 148–152.

8. Kiku, V, Gorash-Postikje, V, Chinchlej, K et al. 2010, *Nepreryvnoe obrazovanie didakticheskikh kadrov sfery rannego vospitaniya*, [Continuing education of didactic personnel in the sphere of early education: basic curriculum] Imprint Star, Kishenev.

9. *The Republic of Georgia. Law of Georgia on Higher Education 2004*, Tbilisi, 2004, viewed 05 September 2019, <<http://eqe.ge/uploads/lawsregulaions/lawofgeorgiaonhighereducation.pdf>>.

10. Byrka, MF 2014, ‘Neperervna osvita vchyteliv pryrodnycho-matematychnykh dystsyplin u krainakh spivdruzhnosti nezaleznykh derzhav’ [Continuing education of teachers of science and mathematics in the Commonwealth of Independent States], *Visnyk pisliadyplomnoi osvity*, iss. 10, pp. 7–16, viewed 01 September 2019, <http://nbuv.gov.ua/ujm/vpo_2014_10_4>.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2019 р.

ДО УВАГИ АВТОРІВ

В зв'язку зі зміною редакційної політики та популяризацією за кордоном збірника наукових праць «Проблеми інженерно-педагогічної освіти» (далі – Збірник) через світові бібліографічні, наукометричні бази, міжнародні каталоги повідомляємо наступне.

У збірнику представлено результати наукових досліджень у галузі педагогіки. Зважаючи на специфіку видання пріоритет надається роботам в галузі професійної підготовки за інженерними та інженерно-педагогічними спеціальностями.

У виданні також висвітлюються проблеми методології освіти, методики навчання і виховання учнів та студентів. Значна увага приділяється проблемі забезпечення якості освіти на сучасному етапі її розвитку.

Збірник зареєстровано у Міжнародному центрі періодичних видань, йому присвоєно Міжнародний стандартний номер серіального видання ISSN (International Standard Serials Number) 2074-8922 (print). Збірник індексується в міжнародних каталогах та наукометричних базах даних: Index Copernicus, Google Scholar, Ulrich's Periodicals Directory, Національна бібліотека України ім. Вернадського

ПУБЛІКАЦІЙНА ЕТИКА ТА ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ

Редакційна колегія Збірника орієнтується в роботі на норми та принципи міжнародної організації Committee on Publication Ethics (COPE), її політика базована на рекомендаціях Budapest Open Access Initiative (BOAI).

Опубліковані в Збірнику наукових праць УІПА статті мають бути результатом наукових досліджень авторів, внеском у розвиток науки і забезпечувати спадкоємність наукових поглядів. З урахуванням цього редакція встановлює стандарти етичної поведінки для всіх сторін, що беруть участь в процесі публікації.

ОБОВ'ЯЗКИ АВТОРІВ

1. Стандарт авторства

Авторство має бути обмежене лише тими, хто вніс значний внесок в одержання результатів дослідження (розробка концепції, наукової ідеї та інш.). Автор, який представляє редакції рукопис, повинен гарантувати, що ним вказано всіх співавторів, що вони бачили і схвалили остаточний варіант рукопису і згодні з її поданням до редакції для публікації.

Статті, що подаються аспірантами, здобувачами, повинні мати рекомендацію наукового керівника, якщо він не є співавтором статті.

2. Стандарт однократності (неприпустимість паралельних публікацій).

Автор не повинен подавати до редакції рукопис раніше опублікованої статті. Він не повинен також подавати рукопис однієї і тієї ж за змістом статті в редакції декількох журналів одночасно.

Подача рукопису одночасно в кілька журналів є неетичною і неприйнятною.

3. Стандарт доступу до вихідних даних дослідження та їх зберігання.

Автор зобов'язаний подати вихідні матеріали (дані) дослідження на вимогу редакції і повинен бути готовий надати публічний доступ до них. Автор повинен зберігати ці дані протягом певного часу після публікації.

4. Стандарт оригінальності і неприпустимість плагіату

До публікації приймаються тільки матеріали з оригінальними результатами досліджень. Автори, які подають свої рукописи для публікації, підтверджують, що стаття написана ними особисто і ніде до цього не публікувалась і не була представлена для публікації в інших журналах. Редакція використовує для виявлення текстових запозичень у поданих рукописах таке програмне забезпечення: eTXT, Plagiat, Antiplagiat. Рукописи, в яких виявили плагіат чи текстові запозичення без посилань на першоджерело, відхиляються редакційною колегією.

Плагіат в будь-якій формі є неетичною і неприйнятною поведінкою автора.

5. Стандарт підтвердження джерел

Автор повинен в бібліографічному списку правильно вказати наукові та інші джерела, які він використовував у ході дослідження та які мали істотний вплив на результати дослідження.

Джерела, на які є виноска в тексті рукопису статті, повинні бути вказані в обов'язковому порядку. Інформація, отримана з неофіційних (приватних) джерел (розмова, листування, обговорення з третіми особами та ін.), не повинна використовуватися.

6. Стандарт виправлення помилок в опублікованих роботах

Якщо автор виявить суттєву помилку або неточність у вже опублікованій статті, то він зобов'язаний негайно повідомити про це редакцію і сприяти їй у виправленні помилок.

Якщо редакція дізнається про помилку від третіх осіб, то автор зобов'язаний негайно усунути помилку або представити докази її відсутності.

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ

1. До друку приймаються наукові статті, що мають наукову і практичну цінність. Редакція приймає статті, повністю підготовлені до друку в збірнику наукових праць. Статті, оформлення яких не відповідає вказаним вимогам, не приймаються до друку.